

Nr 19.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 9 kap. lagen den 28 maj 1886 (nr 46) angående stenkolsfyndigheter m. m.

Genom en den 8 april 1953 dagtecknad proposition, nr 207, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

1) L a g

om ändrad lydelse av 9 kap. lagen den 28 maj 1886 (nr 46) angående stenkolsfyndigheter m. m.

Härigenom förordnas, att 9 kap. lagen den 28 maj 1886 angående stenkolsfyndigheter m. m.¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

9 KAP.

Om fyndigheter av uranhaltigt mineral.

Om fyndigheter av uranhaltigt mineral m. m.

63 §.

Rättighet att för utvinnande av uran *eller någon av dess föreningar* eftersöka och bearbeta fyndighet av uranhaltigt mineral är beroende på koncession, som meddelas av Konungen. Koncession må begränsas att avse endast rätt till fyndighetens undersökning.

Rättighet att för utvinnande av uran, *torium eller beryllium eller förening, vari någon av dessa metaller ingår*, eftersöka och bearbeta fyndighet av uranhaltigt, *toriumhaltigt eller berylliumhaltigt* mineral är beroende på koncession, som meddelas av Konungen. Koncession må begränsas att avse endast rätt till fyndighetens undersökning.

Vad i första stycket stadgats utgöra icke hinder mot att endast för erhållande av prov ur fyndighet av uranhaltigt mineral för analys verkställa borrhning eller sprängning eller

Vad i första stycket stadgats utgöra icke hinder mot att endast för erhållande av prov ur fyndighet av uranhaltigt, *toriumhaltigt eller berylliumhaltigt* mineral för analys verk-

¹ Senaste lydelse, se beträffande lagens överskrift SFS 1933:180, överskriften till 9 kap. 1945:811, 63 och 64 §§ 1950:197, 65 och 66 §§ 1945:811 samt 67–69 §§ 1950:197.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

upptaga provgropar eller vidtaga andra liknande åtgärder.

ställa borring eller sprängning eller upptaga provgropar eller vidtaga andra liknande åtgärder.

Koncession må — — — — — därtill äro.

64 §.

Vad i 2—5, 7—9, 11—21, 32—40, 42—44 och 48 §§, 56 § andra och tredje styckena samt 58 och 60—62 §§ är stadgat angående fyndigheter, som där avses, skall, med de avvikelser som föranledas av bestämmelserna i detta kap., äga motsvarande tillämpning i fråga om fyndigheter av uranhaltigt mineral.

Vad i 2—5, 7—9, 11—21, 32—40, 42—44 och 48 §§, 56 § andra och tredje styckena samt 58 och 60—62 §§ är stadgat angående fyndigheter, som där avses, skall, med de avvikelser som föranledas av bestämmelserna i detta kap., äga motsvarande tillämpning i fråga om fyndigheter av uranhaltigt, *toriumhaltigt eller berylliumhaltigt* mineral, dock att vad beträffar fyndigheter av sistnämnda båda slag i stället för vad i 58 § är stadgat bestämmelserna i 10 § skola äga tillämpning.

Avser koncession endast rätt till fyndighetens undersökning eller innehar sökanden förut beträffande området i fråga koncession, som avses i 1—5, 6, 7 eller 8 kap., eller har området anvisats sökanden såsom utmål för gruva, må koncession, som avses i detta kap., meddelas utan iakttagande av vad i 2—4 §§ sägs.

Avser koncession endast rätt till fyndighetens undersökning eller innehar sökanden förut beträffande området i fråga koncession *avseende eftersökande och bearbetande av fyndighet*, som i denna lag sägs, eller har området anvisats sökanden såsom utmål för gruva, må koncession, som avses i detta kap., meddelas utan iakttagande av vad i 2—4 §§ sägs.

Konungen äge — — — — — äga tillämpning.

I fall — — — — — 60 § sägs.

Bestämmelserna i — — — uranhaltigt mineral.

65 §.

Vad förut i denna lag stadgas om rätt för koncessionsinnehavare att tillgodogöra sig mineraliska ämnen, som icke avses med koncessionen, skall icke gälla uran eller uranförening.

Vad förut i denna lag stadgas om rätt för koncessionsinnehavare att tillgodogöra sig mineraliska ämnen, som icke avses med koncessionen, skall icke gälla uran, *torium eller beryllium eller förening, vari någon av dessa metaller ingår.*

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

66 §.

Uran eller uranförening må ej utan Konungens tillstånd bearbetas för tekniskt eller vetenskapligt bruk.

Uran, torium eller beryllium eller förening, vari någon av dessa metaller ingår, må ej utan Konungens tillstånd bearbetas för tekniskt eller vetenskapligt bruk.

Tillstånd må — — — — — därtill äro.

67 §.

Uran, uranförening, uranhaltigt mineral eller ämne, som framställts av uran, må ej föras ur riket med mindre Konungen meddelat tillstånd därtill; och må sådant tillstånd meddelas allenast under förutsättning att annat med hänsyn till användningen jämförbart material införes till riket i stället för vad som utföres eller, då fråga är om uranhaltigt mineral, att uran eller uranförening förekommer i så ringa mängd att tillgodogörande därav ej kan äga rum.

Ej må utan Konungens tillstånd ur riket föras

a) uran, uranförening, uranhaltigt mineral eller ämne, som framställts av uran,

b) torium, toriumförening, toriumhaltigt mineral eller ämne, som framställts av torium,

c) beryllium, berylliumförening, berylliumhaltigt mineral eller ämne, som framställts av beryllium,

d) vara, i vilken torium eller beryllium ingår.

Beträffande material, som i första stycket under a) och b) avses, må tillstånd till utförelse meddelas allenast under förutsättning att annat med hänsyn till användningen jämförbart material införes till riket i stället för vad som utföres eller, då fråga är om uranhaltigt eller toriumhaltigt mineral, att uran eller torium eller förening, vari någon av dessa metaller ingår, förekommer i så ringa mängd att tillgodogörande därav ej kan äga rum.

68 §.

Den som, i annat fall än i 63 § andra stycket sägs, utan koncession för ändamål, som avses i 63 § första stycket, eftersöker eller bearbetar fyndighet av uranhaltigt mineral eller

Den som, i annat fall än i 63 § andra stycket sägs, utan koncession för ändamål, som avses i 63 § första stycket, eftersöker eller bearbetar fyndighet av uranhaltigt, toriumhaltigt

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

utan tillstånd bearbetar uran eller uranförening så som i 66 § sägs, straffes högst med straffarbete i två år.

Samma lag vare, där någon i strid mot 67 § ur riket utför eller söker utföra uran eller annat ämne, som där sägs.

eller berylliumhaltigt mineral eller utan tillstånd bearbetar uran, torium eller beryllium eller förening, vari någon av dessa metaller ingår, så som i 66 § sägs, straffes högst med straffarbete i två år.

Samma lag vare, där någon i strid mot 67 § första stycket ur riket utför eller söker utföra material eller vara, som där sägs.

69 §.

Uran eller uranförening som, i annat fall än i 63 § andra stycket sägs, utvunnits utan koncession, tillfaller kronan.

Har någon brutit mot vad i 66 § stadgas, är vad som därvid framställts så ock förråd av uran, uranförening eller uranhaltigt mineral, som han innehar, förverkat till kronan.

Uran eller annat ämne, som någon i strid mot 67 § utfört eller sökt utföra ur riket, vare ock förverkat till kronan.

Uran, torium eller beryllium eller förening, vari någon av dessa metaller ingår, som, i annat fall än i 63 § andra stycket sägs, utvunnits utan koncession, tillfaller kronan.

Har någon brutit mot vad i 66 § stadgas, är vad som därvid framställts så ock förråd av den ifrågasvarande metallen, av förening av metallen eller av mineral med halt av metallen, som han innehar, förverkat till kronan.

Det som någon i strid mot 67 § första stycket utfört eller sökt utföra ur riket vare ock förverkat till kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1954, men redan dessförinnan må meddelas beslut om koncession och tillstånd, som avses i de nya bestämmelserna.

2) L a g

om ändring i gruvlagen den 3 juni 1938 (nr 314).

Härigenom förordnas, att 52 § gruvlagen den 3 juni 1938 samt punkt 7 övergångsbestämmelserna till samma lag¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

52 §.

Gruvinnehavaren må — — — inmutningsbara mineralen.

Av de — — — — — efter tillsägelse.

Uppstår tvist — — — slutligen bestämt.

Vad i denna paragraf stadgas om rätt för gruvinnehavaren att tillgodogöra sig icke inmutningsbara mineraliska ämnen skall icke gälla uran eller uranförening.

Vad i denna paragraf stadgas om rätt för gruvinnehavaren att tillgodogöra sig icke inmutningsbara mineraliska ämnen skall icke gälla uran, torium eller beryllium eller förening, vari någon av dessa metaller ingår.

7. Vad enligt äldre författning gäller med avseende å rätt för inmutaren att tillgodogöra sig icke inmutningsbara mineraliska ämnen skall icke äga tillämpning å uran eller uranförening.

7. Vad enligt äldre författning gäller med avseende å rätt för inmutaren att tillgodogöra sig icke inmutningsbara mineraliska ämnen skall icke äga tillämpning å uran, torium eller beryllium eller förening, vari någon av dessa metaller ingår.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1954.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för förslagen, får utskottet, i den mån redogörelse för dessa ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

De för framställningen av och forskningen angående atomenergi betydelsefulla metallerna beryllium och torium föreslås bli underkastade liknande kontroll som den, vilken redan gäller i fråga om uran.

¹ Senaste lydelse av 52 § och övergångsbestämmelserna, se SFS 1952:148.

Inledning.

Sedan år 1945 innehåller 1886 års lag angående stenkolsfyndigheter m. m. bestämmelser angående utvinningen och användningen av det för framställning av atomenergi betydelsefulla ämnet uran. I *skrivelse* den 29 november 1952 har atomkommittén och Aktiebolaget atomenergi hemställt, att i lagstiftningen måtte upptagas liknande bestämmelser om metallerna beryllium och torium.

Över skrivelsen har *yttranden efter remiss* avgivits av kommerskollegium, riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, Sveriges geologiska undersökning, tekniska högskolans i Stockholm lärarkollegium och statens handels- och industrikommission. Kommerskollegium har vid sitt utlåtande fogat av ämbetsverket inhämtade yttranden från samtliga bergmästare, Sveriges industriförbund, svenska gruvföreningen och Sveriges stenindustriförbund.

Samtliga remissinstanser har i princip tillstyrkt lagstiftningsåtgärder i syfte att säkerställa kontrollen över beryllium och torium.

Förslaget att upptaga bestämmelser härom i 1886 års lag om stenkolsfyndigheter m. m. har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av två bergmästare, riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, Sveriges geologiska undersökning, statens handels- och industrikommission samt Sveriges stenindustriförbund. Övriga remissinstanser däremot har avstyrkt att bestämmelserna erhöles sin plats i 1886 års lag eller ifrågasatt lämpligheten härav. Flertalet av sistnämnda myndigheter och organisationer har förordat, att bestämmelser om mineraler av betydelse för framställning av atomenergi upptoges i en särskild lag.

Departementschefen.

Vid lagrådsremissen anförde chefen för justitiedepartementet, *statsrådet Zetterberg*, följande:

»År 1945 genomfördes vissa lagstiftningsåtgärder i syfte att säkerställa statlig kontroll över utvinningen och användningen av uran och ämnen, vari uran ingår. Anledningen härtill var den betydelse uran då fått för framställning av atomenergi och de konsekvenser ur försvars- och utrikespolitiska synpunkter som följde därav. Genom lagstiftningsåtgärden 1945 har statsmakterna sålunda intagit den ståndpunkten att atomenergien och likaså de ämnen, som erfordras för framställning av sådan energi, skall vara underkastad statlig kontroll.

Den utveckling, som ägt rum på atomenergiens område sedan 1945, har lett till att även andra ämnen än uran fått betydelse för atomenergiframställning. Så är i första hand fallet med metallen beryllium. Sannolikhet finnes för att även metallen torium kan bli av vikt i förevarande hänseende. Redan nu spelar torium en stor roll vid det forskningsarbete som bedrivs beträffande atomenergien.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anser jag, i likhet med flertalet av de myndigheter och sammanslutningar som yttrat sig i ärendet, att lagstiftningsåtgärder nu bör genomföras i syfte att trygga statlig kontroll över utvinning och användning av metallerna torium och beryllium.

De för kontrollen över uran meddelade bestämmelserna har upptagits i 1886 års lag angående stenkolsfyndigheter m. m. Atomkommittén och aktiebolaget atomenergi liksom också åtskilliga remissinstanser har förordat, att även de beträffande torium och beryllium erforderliga stadgandena skulle få sin plats i denna lag. I vissa andra remissyttranden har däremot uttalats, att särskild lagstiftning borde genomföras angående alla de för atomenergien viktiga mineralen.

Obestriddigen har vissa av de beträffande uran meddelade bestämmelserna den karaktär, att de näppeligen har sin rätta plats i en lag med den uppbyggnad och med det syfte 1886 års lag ursprungligen haft. Detsamma gäller åtskilliga av de regler som erfordras för kontrollen över torium och beryllium. Skäl kan därför anföras för att skapa en särskild lagstiftning rörande kontrollen över atomenergien. Emellertid synes övervägande skäl tala för att, åtminstone tills vidare, lösa denna lagstiftningsfråga genom att verkställa utbyggnad av de bestämmelser, som redan förekommer i 1886 års lag. Den omständigheten att regleringen i fråga om torium och beryllium sker genom en utvidgning av tillämpningsområdet för 1886 års lag synes ej behöva medföra att man icke kan ernå en någorlunda tillfredsställande lösning av de förevarande problemen. Härtill kommer, att tillskapandet av en helt ny lagstiftning skulle innebära ett icke önskvärt uppskov med den nu aktuella lagstiftningsåtgärden. En ny särskild lag i ämnet torde nämligen böra föregås av en utredning av ej alltför obetydlig omfattning.

I likhet med vad som nu enligt 63 § 1886 års lag gäller för uran bör rättigheten att för utvinnande av torium eller beryllium eller förening, vari något av dessa ämnen ingår, eftersöka och bearbeta fyndighet av toriumhaltigt eller berylliumhaltigt mineral vara beroende på koncession, som meddelas av Kungl. Maj:t. Beträffande uran har därjämte upptagits en undantagsregel av det innehållet att viss begränsad undersökning av fyndighet, där uran finnes, får äga rum även utan koncession. Då samma skäl, som anförts till stöd för denna undantagsregel, gäller även beträffande beryllium och torium, bör regeln tillämpas även för dem. Kungl. Maj:t äger återkalla koncession avseende uran, när skäl därtill är, och motsvarande regel bör finnas även för koncession som avser torium eller beryllium. Jämkningslag i 63 § bör ske i enlighet härmed.

Beryllium påträffas främst i vissa fältspat- och kvartsförekomster. Rätten att tillgodogöra sig dessa tillkommer i princip jordägaren, då varken gruvlagen eller 1886 års lag äger tillämpning på dem. Meddelande av koncession avseende beryllium inom område, där brytning av fältspat eller kvarts redan pågår, bör tydligen i regel icke medföra att hinder lägges för denna rörelse. Vid meddelande av koncession måste därför kunna beaktas de rimliga intressen, som en sådan rörelse har. Om den i 56 § andra stycket 1886 års lag

upptagna regeln, att till koncession skall fogas de föreskrifter som finnes påkallade för att förebygga att annat industriellt företag hindras i sin utveckling eller som eljest finnes erforderliga ur allmän eller enskild synpunkt, utsträcker att gälla även koncessioner, varom nu är fråga, finnes möjlighet att på tillfredsställande sätt lösa den intressekonflikt som kan uppkomma.

Koncession avseende uran medför enligt den i 64 § förekommande hänvisningen till 58 § rätt för koncessionsinnehavaren att tillgodogöra sig utom uranfyndigheter även kalksten och andra mineraliska ämnen, som måste brytas för tillgodogörandet av det uranhaltiga mineralet eller som eljest förekommer i sådant samband med detta att de ej kan tillgodogöras för sig. Denna regel överensstämmer med den som gäller för koncession för att utvinna olja ur alunskifferfyndigheter. Anledningen till att samma regler upptagits beträffande såväl koncession för oljeutvinning som koncession avseende uran är att uran förekommer i samband med alunskifferfyndigheter. I fråga om koncession avseende stenkolsutvinning gäller enligt 10 §, att koncessionsinnehavaren äger tillgodogöra sig, utom stenkolsfyndigheterna, de eldfaster leror som förekommer i samband med sådana fyndigheter. Därjämte äger han bryta övriga på djupet anträffade mineraliska ämnen, i den mån sådant är erforderligt för arbetets ändamålsenliga drivande, och därav använda vad som behövs för gruvdriftens ändamål. Vad sålunda icke användes äger koncessionsinnehavaren också behålla, såframt det icke av jordägaren mot erläggande av gottgörelse för brytnings- och uppfordringskostnader avhämtas inom sextio dagar efter tillsägelse. I kapitlet om saltfyndigheter samt olje- och gasfyndigheter hänvisas till 10 §. Fyndigheter av torium och beryllium torde ej förekomma i samband med alunskifferfyndigheter. Det synes därför saknas anledning att vid regleringen av den rätt till biprodukter, som bör tillkomma innehavare av koncession avseende torium eller beryllium, anknyta till den för alunskiffer och uran stadgade särskilda ordningen. Lämpligare synes vara att i detta hänseende upptaga samma regler, som gäller för koncession beträffande andra fyndigheter. Då som förut nämnts beryllium förekommer främst i vissa fältspat- och kvartsförekomster, innebär detta i praktiskt hänseende i huvudsak, att koncessionsinnehavaren äger tillgodogöra sig fältspat och kvarts, som måst brytas för utvinningen av beryllium, endast om jordägaren underlåter att mot erläggande av kostnaderna för brytning och uppfordring avhämta fältspaten eller kvartsen.

I detta sammanhang torde böra erinras om att i 65 § 1886 års lag upptagits en regel, varigenom man beträffande uran stadgat undantag från de förut återgivna bestämmelserna i 10 och 58 §§ att koncessionsinnehavare äger tillgodogöra sig även mineraliska ämnen, som ej avses med koncessionen. I 52 § gruvlagen och punkten 7 i övergångsbestämmelserna till denna lag återfinnes motsvarande undantagsregler från den gruvinnehavare eljest tillkommande rätten att i viss utsträckning tillgodogöra sig även icke inmutningsbara mineraliska ämnen. Den nu förevarande lagstiftningsåtgärdens syftemål bör tydligen medföra, att dessa undantagsregler utsträcker att avse även ämnena beryllium och torium.

Av vad i det föregående anförts framgår, att beträffande ett och samma område en person kan komma att erhålla koncession för utvinning av beryllium eller torium och en annan inmutningsrätt. I 17 § 1886 års lag återfinnes ett stadgande som tager sikte på antydda fall. Enligt detta stadgande får arbete för fyndighetens eftersökande och bearbetande, som verkställes på grund av först vunnen rättighet, icke hindras eller uppehållas på grund av inmutning eller koncession, som senare tillkommit. Vid tvist om sättet för drivande av de särskilda slagen av arbete skall bergmästaren i orten bestämma huru arbetena skall ordnas. I anslutning härtill må nämnas, att vid införande av stadgandena om uran från visst håll gjordes gällande att dessa bestämmelser icke vore tillräckliga för att undvika hart när olösliga konflikter. I anledning härav framhöll första lagutskottet, att koncession i regel ej borde meddelas annan än inmutaren eller gruvinnehavaren eller den som tidigare erhållit koncession för annat ändamål. Utskottet förutsatte, att eftersom koncession skulle meddelas av Kungl. Maj:t, antydda synpunkt komme att beaktas utan särskilt lagstadgande. Vidare uppmärksammade utskottet det fall att inmutning söktes å område, där koncession för utvinning av uran tidigare meddelats annan. I detta fall finnes ej möjlighet till diskretionär prövning. Då emellertid anledning saknades att antaga, att koncession skulle sökas för utvinnande av uran ur fyndighet, som jämväl innehölle inmutningsbart mineral, utan att inmutning samtidigt skedde, fann utskottet någon särskild regel icke vara erforderlig för ifrågavarande fall. Vad som är känt om hur beryllium och torium förekommer i naturen ger stöd för att de av utskottet anförda synpunkterna äger giltighet även då fråga är om dessa mineral.

Ägaren av den mark, som omfattas av koncession avseende uran, är enligt 1886 års lag tillförsäkrad rätt till ersättning i vissa hänseenden. Sålunda skall bl. a. enligt 14 § 1 mom. koncessionsinnehavaren utom i visst fall lösa område, som anvisats för arbete i dagen. Ersättningen skall — jämlikt 14 § 1 mom. och 64 § fjärde stycket — bestämmas enligt vad som stadgas i expropriationslagen. Dock skall i vissa fall — nämligen då område för arbete i dagen anvisats inom visst kortare avstånd från boningshus m. m. och då marken tages i anspråk för annat än utvinning av uran m. m., såsom för fabriksanläggning — ersättningen utgå med belopp som med hälften överstiger vad som eljest skolat utgivas. Utöver lösen för marken är koncessionsinnehavaren skyldig erlägga en avgift av femton kronor för varje ar av den mark, inom vilken brytning skett för utvinning av uran. Motsvarande regel gäller beträffande område inom vilket olja utvunnits ur skiffer genom brytning eller annorledes. Den omständigheten att ett och samma område tagits i anspråk såväl för oljeutvinning som för utvinning av uran skall dock enligt 64 § femte stycket ej föranleda att större avgift skall utgå än om marken tagits i anspråk endast för ettdera av dessa ändamål. Vidare är jordägaren i vissa fall berättigad till särskild ersättning för skada och intrång.

De ersättningsregler som sålunda gäller vid utvinning av uran torde lämp-

ligen kunna tillämpas även då koncession avser beryllium eller torium. Någon utvidgning av den i 64 § femte stycket stadgade regeln att avse även torium och beryllium torde dock ej böra ske. Såvitt man nu vet förekommer nämligen fyndigheter av dessa metaller — i motsats till vad fallet är med uran — ej i samband med alunskiffer.

Utöver de nu behandlade spörsmålen kräves reglering av åtskilliga spörsmål, som sammanhänger med meddelande av koncession och dennas utövande. Bland dessa frågor må nämnas spörsmålen om förfarandet vid meddelande av koncession, om koncessionsområdets storlek, om konkurrens mellan flera sökande, om nedsättande av ersättning i anledning av skada och intrång, om anvisande av område för arbetet, om skiljenämnd, om den omfattning i vilken fyndighet må och skall utnyttjas, om olovligt arbete, om frånträdande av koncession och om återställande av inlöst mark. Såvitt gäller uran har dessa och även vissa andra frågor reglerats genom att i 64 § hänvisats till vissa tidigare i lagen meddelade bestämmelser. Motsvarande regler synes lämpligen kunna vinna tillämpning då fråga är om beryllium eller torium.

Syftemålet med lagstiftningen kräver att även förfoganderätten över beryllium och torium underkastas kontroll. Beträffande uran har i detta hänseende i 66 § 1886 års lag meddelats den bestämmelsen, att uran eller uranförening ej må utan Kungl. Maj:ts tillstånd bearbetas för tekniskt eller vetenskapligt bruk. Ur praktisk synpunkt föreligger mellan uran och de metaller varom nu är fråga den skillnaden att de sistnämnda i motsats till uran användes vid framställningen av vissa industriella produkter. Självfallet bör hinder ej läggas härför och den utvägen har anvisats att generella tillstånd för användningen borde meddelas. Anledning synes dock ej föreligga att i detta sammanhang ingå på frågan i vilken omfattning dylika tillstånd bör meddelas utan denna fråga torde böra ankomma på Kungl. Maj:t. Med hänsyn härtill bör det i 66 § meddelade tillståndstvånget utsträckas att utan inskränkning gälla i fråga om torium och beryllium.

I likhet med vad som gäller i fråga om uran torde även export av beryllium och torium böra bli föremål för kontroll. Vid utformandet av bestämmelserna måste beaktas att såväl torium som beryllium ingår i vissa industriprodukter. Möjligheten att exportera dessa produkter bör tydligen ej förhindras. I framställningen har förordats att i lagen måtte upptagas ett undantag från kravet på exporttillstånd för de fall där beryllium förekommer i så ringa mängd att tillgodogörande därav ej kan ske. Denna lösning synes mig emellertid knappast godtagbar. I det följande kommer jag nämligen att föreslå en utsträckning av straffbestämmelsen för överträdelse av exportförbudet att avse även beryllium och för avgränsningen av det straffbara området är en regel av antytt innehåll alltför obestämd. Med hänsyn till vad nu anförts och då det, enligt vad som uppgivits, icke går att exakt ange när beryllium ingår i en produkt i så ringa grad att utvinnande av beryllium ur densamma ej kan ske, förordar jag i stället, att all export av beryllium, berylliumförening, berylliumhaltigt mineral, ämne, som

framställt av beryllium, samt vara, vari beryllium ingår, underkastas exportförbud. Detsamma torde böra gälla torium, toriumförening, toriumhaltigt mineral, ämne, som framställt av torium, och vara, vari torium ingår. Kungl. Maj:ts rätt att bevilja exporttillstånd beträffande vara, vari beryllium eller torium ingår, torde ej böra inskränkas genom bestämmelser i lagen. Det förutsattes att Kungl. Maj:t kommer att — sedan det beträffande viss vara av nu åsyftat slag klarlagts att varan ej innehåller torium eller beryllium i sådan mängd att tillgodogörande kan ske — meddela generella exporttillstånd. Ej heller i fråga om export av beryllium i andra sammanhang torde det vara erforderligt att i lagen angiva de förutsättningar, under vilka tillstånd till export bör meddelas utan frågan härom torde böra överlämnas till Kungl. Maj:ts prövning. Vad åter angår export av torium i andra fall än då denna metall ingår i viss vara torde samma regler som i fråga om uran böra gälla.

De i 68 och 69 §§ upptagna ansvarsbestämmelserna och reglerna om förverkande torde böra utsträckas och givas motsvarande tillämpning beträffande beryllium och torium.

I och för sig är det önskvärt, att lagändringarna träder i kraft snarast möjligt. Genom lagstiftningens ikraftträdande bör emellertid hinder ej läggas för framställning och export av varor, vari beryllium och torium ingår. Med den lösning som i det föregående förordats kräves härför att vissa tillstånd meddelas av Kungl. Maj:t och för utfärdandet av dessa tillstånd torde visst rådrum erfordras. Lagändringarna bör därför träda i kraft den 1 januari 1954. För att övergången skall bli smidig bör beslut om koncession och tillstånd som i lagen avses kunna fattas och meddelas redan före lagens ikraftträdande. En övergångsbestämmelse i detta syfte torde böra upptagas.»

Utskottet.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot de genom propositionen framlagda lagförslagen och får därför hemställa,

att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 23 april 1953.

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD.

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Osvald, Albert Hermansson, Lindahl, Lars Andersson, Ebbe Ohlsson, Grym, Ivar Nilzon och William Ohlsson;

från andra kammaren: herrar Andersson i Löbbo, Åhman, Andersson i Mölndal, Johansson i Torp, von Seth, Persson i Appuna, Nestrup och Hansson i Skegrie.